

Gyvenimo kokybė Europoje: subjektyvi gerovė

Santrauka

Įvadas

Kaip būtų galima panaudoti duomenis apie subjektyvią gerovę – tai, kaip žmonės vertina savo gyvenimo kokybę – politikoje? Ar tokie duomenys yra svarbūs ekonominių iššūkių, su kuriais šiuo metu susiduria Europa, kontekste? Šioje ataskaitoje pateikiamos naujos politiniu požiūriu svarbios išvados, gautos 2011–2012 m. atlikus trečiąjį Europos gyvenimo kokybės tyrimą (EGKT). Ataskaitoje nurodoma, kaip duomenys apie gerovę gali padėti politikos kūrėjams nustatyti labiausiai nuo ekonomikos krizės nukentėjusias grupes ir šalis, taip pat grupes ir šalis, kurių padėtis yra geresnė nei tikėtasi. Be to, šioje ataskaitoje pateikiami nauji faktai, padėsiantys priimti politinius sprendimus.

Ataskaitoje lyginamos visos tuometinės 27 ES valstybės narės ir jų socialinės grupės ir nustatomi gerovę lemiantys aspektai bei veiksniai, kurie padėtų asmenims išvengti žemo gerovės lygio. Joje taip pat nagrinėjami subjektyvios gerovės pokyčiai 2007–2011 m. visoje ES ir atskirose valstybėse narėse. Ataskaitoje ne tik vertinamas nurodytas pasitenkinimas gyvenimu, bet ir nagrinėjamos įvairios subjektyvios gerovės koncepcijos, įskaitant hedonistinę gerovę (trumpalaikiai pojūčiai), eudemonistinę gerovę (kaip žmonės elgiasi savo gyvenime) ir pasitenkinimą įvairiais gyvenimo aspektais.

Politinės aplinkybės

Politikos kūrėjai turi aiškiai suprasti tikrąjį krizės poveikį žmonių gyvenimui. Manoma, kad dėl krizės padidėjo nelygybė ir ji turėjo didesnę poveikį toms grupėms, kurios ir taip priskiriamos prie pažeidžiamų visuomenės grupių. Ar šią aplinkybę patvirtina duomenys apie gerovę?

Dauguma teigė, kad nauji rodikliai yra svarbi priemonių, kurios padėtų įveikti dabartinę krizę ir užkirsti kelią jos pasikartojimui ateityje, sudedamoji dalis. 2009 m. Europos Komisijos komunikate „BVP ir kiti rodikliai: pažangai kintančiame pasaulyje vertinti“ raginama laikytis labiau holistinio požiūrio į vertinimą, įskaitant gerovės vertinimą, ir daugiau dėmesio skirti išteklių paskirstymui tarp socialinių ir ekonominių grupių ir regionų ir rezultatų

sklaidai. EGKT duomenys yra pagrindinis tokių diskusijų šaltinis.

Pagrindinės išvados

Aukščiausias gerovės lygis yra Šiaurės Europos socialiai atsakingose demokratiškose šalyse (Danijoje, Suomijoje, Nyderlanduose ir Švedijoje), o žemiausias – Bulgarijoje, Graikijoje, Vengrijoje, Latvijoje ir Rumunijoje. Nors gerovė yra glaudžiai susijusi su BVP vienam gyventojui, keliose šalyse pasiektas aukštesnis gerovės lygis, nei jo būtų galima tikėtis atsižvelgiant tik į BVP rodiklį.

Beveik visose šalyse bent pagal vieną vertinimo kintamąjį nustatytas žemas gerovės lygis. Pavyzdžiui, nepaisant bendro aukšto gerovės lygio, JK yra žemiausias vitališkumo ir gerų kaimyniškų santykių lygis. Estijoje ir Latvijoje yra žemiausi pasitenkinimo sveikata rodikliai.

Prastai savo gerovę vertinančioms gyventojų grupėms priklauso sergantys asmenys arba neįgalieji, bedarbiai, kartu negyvenantys arba išsiskyrę ir vidutinio amžiaus (35–49 metų) žmonės.

Kipre, Vengrijoje ir Rumunijoje yra aukščiausias nelygybės, susijusios su bendra gerove, lygis. Panašus lygis yra Vokietijoje ir JK. Atlikus analizę, nustatyta, kokio pobūdžio su gerove susijusi nelygybė labiausiai paplitusi įvairiose šalyse. Pavyzdžiui, gerovės lygis tarp daug ir mažai pajamų gaunančių asmenų labiausiai skyrėsi Bulgarijoje, o didžiausi su lytimi susiję skirtumai nustatyti Kipre, Portugalijoje ir Rumunijoje.

Nors pasitenkinimas gyvenimu 2007–2011 m. šiek tiek padidėjo, laimės indeksas sumažėjo, o jauciama socialinė atskirtis padidėjo. Tai rodo, kad gerovės lygis per krizę iš tikrųjų stagnavo. Svarbu paminėti tai, kad gerovė regionuose vertinama skirtingai, pvz., Europos vidurkį padidina aukštesnis gerovės lygio vertinimas naujose valstybėse narėse, kaip antai Bulgarijoje ir Rumunijoje.

Aukštesnį gerovės lygį, visų pirma Baltijos valstybėse, Airijoje, Pietų Europoje ir JK, nurodė didžiausias pajamas gaunantys asmenys. Priešingai, mažiausiai pajamų gaunantys asmenys gerovės lygį vertino prasčiausiai.

Didžiausią įtaką gerovės lygiui turėjo šie veiksniai: materialinis nepriteklus, sveikata, profesinio ir asmeninio gyvenimo derinimas, laiko trūkumas ir pasitenkinimas viešosiomis paslaugomis.

Šie veiksniai priklausė nuo naudojamo vertinimo kintamojo. Pavyzdžiui, labiausiai vieniši jautėsi našliai ir našlės, o stresui didžiausią įtaką turėjo gebėjimas derinti profesinį ir asmeninį gyvenimą.

Veiksniai taip pat skyrėsi priklausomai nuo šiame tyrime dalyvaujančių šalių grupių. Sveikata buvo svarbiausias pasitenkinimą gyvenimu lemiantis veiksnys socialiai atsakingų demokratiškų šalių grupėje. Pietų Europoje antras pagal svarbą lemiamas veiksnys buvo pasitenkinimas viešosiomis paslaugomis.

Išsami analizė atskleidė kai kuriuos netikėtus rezultatus.

- Socialiniai nepritekliaus aspektai, pvz., negalėjimas pasikviesti draugų į svečius, buvo svarbiausi pagal EGKT sukurto nepritekliaus indeksą.
- Svarbiausias neigiamą įtaką pasitenkinimui gyvenimu turintis veiksnys, susijęs su apsirūpinimu būstu – tai nesaugumo jausmas, kad galima netekti būsto.
- Trumpesnės nei 12 mėn. laikinosios darbo sutartys turėjo ypač didelę neigiamą įtaką pasitenkinimui gyvenimu, o 12 mėn. arba ilgesnės sutartys didesnės neigiamos įtakos neturėjo.
- Tiesioginis bendravimas su draugais turėjo didelę įtaką gerovei, o netiesioginis bendravimas (telefonu arba e. paštu) beveik neturėjo jokios teigiamos įtakos.
- Vertinant kitus veiksnius, kaimo vietovių gyventojai yra labiau patenkinti savo gerove nei miestų gyventojai.

Politikos orientyrai

Nagrinėjant duomenis paaiškėja, kad labai svarbu ypatingą dėmesį skirti kelios grupėms: neįgaliesiems arba sveikatos sutrikimų turintiems asmenims, bedarbiams ir vidutinio amžiaus žmonėms. Pateikiami duomenys taip pat turi priversti sunerimti kai kurias šalis, kuriose yra žemas arba mažėjantis gerovės lygis. Tai pasakytina apie Estiją, Graikiją ir Švediją, kuriose gerovės lygis labai sumažėjo.

Kai kurios šalys gali pasidalyti teigiama patirtimi. Nepaisant to, kad paprastai kaip pavyzdys pateikiamos Skandinavijos šalys, Lenkijoje pasitenkinimas gyvenimu yra didesnis, palyginti su dauguma jos kaimynių, o Ispanijoje (bent jau 2011 m.) nepaisant krizės, vidutinis gerovės lygis ir su gerove susijusios nelygybės lygis išliko maždaug toks pat.

Siekiant didinti gerovės lygį, duomenys pakankamai aiškiai atskleidžia politikos prioritetus, t. y. mažinti skurdą, nepriteklių ir nedarbą, integruoti neįgaliuosius, spręsti profesinio ir asmeninio gyvenimo derinimo klausimą ir palaikyti viešųjų paslaugų kokybę.

Duomenys taip pat atskleidžia, kad svarbu išsaugoti socialinius ryšius ir santykius. Tai reiškia, kad būtina spręsti pvz., nepageidaujama socialinių padarinių, susijusių su didėjančiu geografiniu darbuotojų judumu, klausimus, taip pat mažėjančios socialinės sanglaudos ir pasitikėjimo, kuriuos lemia didesnė nelygybė, klausimus.

Darbo sąlygos taip pat turi įtakos gerovės lygiui – trumpalaikių darbuotojų perkėlimas į nuolatines pareigas turėtų didesnę poveikį gerovės lygiui, palyginti su tais atvejais, kai bedarbiams pasiūloma sudaryti trumpalaikes darbo sutartis. Aukštesnį gerovės lygį taip pat būtų galima pasiekti sprendžiant per didelio darbo krūvio problemą.

Miestų valdžios institucijos galėtų atkreipti dėmesį į kaimo vietas, kad nustatytų aspektus, dėl kurių šiose vietovėse gerovės lygis yra aukštesnis. Tikėtina, kad tam tikrą vaidmenį atlieka vietovėse esančios žaliosios erdvės ir vietos bendruomenė. Tuo pačiu įgyvendinant kaimo politiką turėtų būti užtikrinamos įsidarbinimo galimybės kaimo vietovėse, kad žmonės galėtų jose gyventi.

Fizinis aktyvumas turi įtakos gerovės lygiui. Fizinį aktyvumą skatinančios priemonės turi būti numatomos mokyklų mokymo programose, be to, turi būti sudaromos geresnės galimybės aktyviai keliauti.

Visi respondentai nurodė, kad skolos turi neigiamą įtaką jų gerovės lygiui, visų pirma tai pasakytina apie žemas pajamas gaunančius asmenis, todėl šiuo atveju reikia nustatyti apsaugos priemones.

Papildoma informacija

Visa ataskaita „Third European Quality of Life Survey – Quality of life in Europe: Subjective well-being“ („Trečiasis Europos gyvenimo kokybės tyrimas. Gyvenimo kokybė Europoje: subjektyvi gerovė“) skelbiama adresu <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1359.htm>.

Norėdami gauti daugiau informacijos, susisiekite su mokslinio tyrimo pareigūne Daphne Ahrendt, e. paštas dap@eurofound.europa.eu.